

www.dereta.rs

Biblioteka
XX vek

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Alejo Carpentier
EL REINO
DE ESTE MUNDO

ALEHO KARPENTIJEK

KRALJEVSTVO OVOG SVETA

Prevod sa španskog
Ksenija Šulović

Beograd
2016.
DERETA

PREDGOVOR AUTORA

... *Koliko je poznato, to pretvaranje ljudi u vukove nekakva je bolest koju lekari nazivaju vučje ludilo...*

„Pustolovine Persilesa i Sihismunde”

Krajem 1943. imao sam tu sreću da posetim kraljevstvo Henrija Kristofa – poetičnu ruševinu Sansusi; zadivljujuće očuvani masiv, Citadela la Ferijer, netaknut uprkos gromovima i zemljotresima – i da otkrijem tada još normanski grad Kap¹, *Cap Français* nekadašnje kolonije, gde jedna ulica s predugačkim balkonima vodi ka palati od kamena u kojoj je davno živela Paulina Bonaparte. Pošto sam iskusio istinsku čaroliju Haitija, otkrio magične predznake duž crvenih staza Centralne nizije, slušao bubnjeve „petra” i „rade”², osetio sam želju da čudesno proživljenu stvarnost približim pojedinim evropskim književnostima koje su u ovih poslednjih trideset godina nevešto težile uvođenju tog čudesnog. To čudesno, traženo u

1 *Ciudad del Cabo* (šp.) – Haićanski Kap. (Sve primedbe u tekstu su prevodiočeve, osim ako nije drugačije napomenuto.)

2 Praktikovanje vudua na Haitiju čine rituali „rada” i „petro”. Budući da je „rada” stariji ritual, on sadrži i više tradicionalnih elemenata, dok ritual „petro”, osnovan krajem 18. veka, uključuje i korišćenje opojnih sredstava.

starim obrascima Broseliande³, vitezova Okruglog stola, čarobnjaka Merlina i u legendama o Arturu. To čudesno, oskudno prikazano kroz poduhvate i izobličeniost vašarskih likova – zar se mladi francuski pesnici nikada neće umoriti od vašarskih čuda i pajaca, od kojih se još Rembo oprostio u *Alhemiji reči*? To čudesno, stvoreno sakupljenim mađioničarskim trikovima, kao što se nasumice skupljaju predmeti posle poplave: zastarela i lažna priča o slučajnom pronalaženju kišobrana i o šivačkoj mašini na stolu za disekciju, uređaj za izradu kašika od hermelina⁴, puževi u kišnom taksiju, lavlja glava u karlici neke udovice na nadrealističkim izložbama. Osim toga, čudesno u književnosti: kralj u Sadovoj *Juliji*, Žarijev superčovek, Luisov monah, jezivi prizori u engleskim romanima strave: utvare, zazidani sveštenici, vukodlaci, šake zakovane za vrata zamka.

Međutim, u želji da pošto-poto dovedu to čudesno do potpunog transa, čudotvorci postaju birokrate. Pribejavajući ustaljenim formulama koje od određenih slika stvaraju bezvrednu krpu s glomaznim satovima, krojačkim lutkama, nejasnim falusnim spomenicima, to čudesno ostaje u kišobranu ili jastogu ili u šivačkoj mašini, u nečemu, na nekom stolu za disekciju, u nekoj tužnoj sobi, u stenovitoj pustinji. Siromaštvo mašte počiva u napačet naučenim pravilima, govorio je Unamuno. A danas čudesno ima svoja pravila, zasnovana na principu magarca koji žudi za smokvom, koja u *Maldororovim pevanjima*

3 *Brocéliande* (franc.) – Šuma u regiji Pempon, jugozapadno od francuskog grada Rena.

4 Karpentijer ovde aludira na Međunarodnu izložbu nadrealizma u Parizu 1938.

predstavljaju vrhunski obrt stvarnosti, i kojima ostajemo dužni za bezbroj „dece kojoj prete slavuji” ili za „konje koji proždiru ptice” Andrea Masona. Ali obratite pažnju, kada je Andre Mason pozeleo da oslika šumu na ostrvu Martinik, s neverovatnim prepletenim biljkama i bestidnim promiskuitetnim plodovima pojedinih biljaka, ta čudesna istina iscrpela je slikara, učinivši ga takoreći bespomoćnim pred praznim platnom. A to je morao biti slikar iz Amerike, Vilfredo Lam, Kubanac, koji će nam prikazati magiju tropske vegetacije, razuzdano Stvaranje Oblika naše prirode – sa svim njenim metamorfozama i simbiozama – svojim monumentalnim slikama jedinstvenog izraza savremenog doba.⁵ Pred zbunjujućim stvaralačkim siromaštvom jednog Tangija, na primer, koji dvadeset pet godina slika iste okamenjene larve pod istim sivim nebom, dođe mi da ponovim jednu rečenicu koja je prve nadrealiste načinila ponosnima: *Vous qui ne voyez pas, pensez à ceux qui voient*⁶. I te kako ima još mnogo „mladića koji osećaju zadovoljstvo dok siluju leševe upravo preminulih lepotica” (Lotreamon), i suviše je ako naglasimo da bi se to čudesno ispoljilo da su ih silovali žive. Ali, dok se mnogi zaboravljaju pod maskom bezvrednih mađioničara, to čudesno nepogrešivo postaje čudesno kada neočekivano nastane iz iskrivljene stvarnosti (čuda), iz privilegovanog otkrića stvarnosti, iz neuobičajenog ili jedinstvenog blagotvornog osvetljavanja

5 Obratite pažnju s koliko američkog prestiža, kakvom dubokom originalnošću odskaku delu Vilfreda Lama od drugih slikara prikazanih u specijalnom broju *Cahiers d'Art* – panorami modernog izraza – objavljenom 1946. (Napomena autora.)

6 *Vous qui ne voyez pas, pensez à ceux qui voient* (franc.) – Vi koji ne vidite, mislite na one koji vide.

neprimećenog bogatstva stvarnosti, iz proširivanja skala i kategorija stvarnosti, uočenih jedinstvenom snagom, zahvaljujući duhovnom ushićenju koje ga uzdiže, dovodi do svojevrsnog „graničnog stanja”. Pre svega, spoznaja čudesnog iziskuje veru. Oni koji ne veruju u svece ne mogu biti izlečeni čudima svetaca, i oni koji nisu Kihoti nisu u stanju da se nađu telom, dušom i materijalnim dobrima u svetu *Amadisa od Gaule* ili *Tiranta belog*. Pojedine Rutilijeve fraze o ljudima koji se pretvaraju u vukove neverovatno su istinite u *Pustolovinama Persilesa i Sihismunde*, budući da se još u Servantesovo doba verovalo da postoje ljudi koji boluju od vučjeg ludila. Tako je i sa junakom iz Toskane koji putuje u Norvešku na čarobnom ćilimu. Marko Polo je priznao da pojedine ptice mogu da lete noseći slonove u kandžama, a Luter se našao licem u lice sa đavolom kojeg je mastionicom pogodio u glavu. Viktor Igo, toliko omiljen među čitaocima čudesne književnosti, verovao je u duhove, zato što je bio ubeđen da je u Gernziju razgovarao sa Leopoldininom utvarom. Van Gogu je bilo dovoljno da veruje u suncokret i da to otkrovenje pretoči na platno. To da se čudesno rađa iz neverovanja – kao što su to godinama činili nadrealisti – ne može biti ništa drugo do književna prevara, toliko dosadna, posle nekog vremena, poput izvesne „uređene” oniričke književnosti, istinske pohvale ludosti, s kojima smo suviše dobro upoznati. Dakako, ne treba zbog toga dati za pravo pojedinim pristalicama *povratku realnom* – izraz koji u to vreme ima političko značenje koje naginje gregarizmu – koji samo vrše zamenu iluzionističkih trikova za opšta mesta pisca „s liste” ili eshatološko uživanje pojedinih egzistencijalista. Ali, nesumnjivo je da se

ne može stati u odbranu pesnika i umetnika koji naginju sadizmu ne iskusivši ga, koji se dive superčoveku zbog sopstvene nemoći, prizivaju duhove ne verujući da će se oni odazvati čaroliji, i onih koji osnivaju tajna društva, književne sekte, tobožnje filozofske grupe, sa svecima i znakovima i misterioznim ciljevima – nikada postignutim – a da pritom nisu sposobni da shvate istinsku mistiku niti da se odreknu sitnih navika kako bi uložili dušu na strašnu kartu vere.

To mi je naročito postalo jasno tokom boravka na Haitiju, pošto sam svakodnevno dolazio u dodir sa nečim što bismo mogli nazvati *čudesnom realnošću*. Kročio sam u zemlju u kojoj su hiljade ljudi željnih slobode verovali u likantropske moći Makandala, do te mere da je to kolektivno verovanje proizvelo čudo upravo na dan njegovog pogubljenja. Već mi je bila poznata čudesna priča o Bukmanu, poreklom sa Jamajke. Bio sam na Citadeli la Ferijer, delu nepoznatog arhitekta, nagoveštenog jedino u Piranezijevim *Imaginarnim zatvorima*. Uдахnuo sam atmosferu koju je stvorio neverovatno odlučni monarh Henri Kristof, kudikamo neobičniji od svih okrutnih kraljeva koje su izmislili nadrealisti, veoma skloni izmišljenosti, mada nepropaćenosti tiraniji. Prepoznavao sam na svakom koraku *čudesno u realnom*. Ali, mislio sam, osim toga, to prisustvo i rasprostranjenost čudesnog u realnom nije privilegija samo Haitija nego je baština čitave Amerike, gde još nije sačinjen, na primer, celovit spisak kosmogonija. Čudesno u realnom nalazi se na svakom koraku u ljudskim životima koji su zabeležili datume u istoriji Kontinenta i ostavili prezimena koja se još nose: od onih koji su tragali za Izvorom večne mladosti, u zlatnom

gradu Manoa⁷, do prvih pobunjenika ili modernih heroja naših ratova za nezavisnost s takvim mitološkim obeležjem kao što je pukovnica Huana de Asurduj⁸. Oduvek mi se činila značajnom činjenica da su se 1780. neki mudri Španci, pošto su isplovili iz Angosture, uputili u potragu za Eldoradom, i da je u vreme Francuske revolucije – živeli Razum i Vrhovno Biće! – Fransisko Menendes iz Komposte stele hodio zemljama Patagonije tražeći raskošni grad Sesaes⁹. Razmatrajući drugi aspekt pitanja, biće nam jasno da je, na primer, zapadnoevropski narodni ples izgubio svako obeležje magičnog ili prizivajućeg, dok u Americi skoro da nema kolektivnog plesa koji u sebi ne sadrži duboki ritualni smisao, stvarajući oko sebe čin inicijacije: takav je ples kubanske santerije¹⁰, ili čudesna crnačka verzija Svetkovine presvetog tela i krvi Hristove, koja se još može videti u selu San Fransisko de Jare¹¹, u Venecueli.

U Maldororovom šestom pevanju ima jedan trenutak kada glavni junak, za kojim traga svetska policija, uspeva da utekne od „čitave vojske agenata i špijuna” pretvarajući se u razne životinje i koristeći svoj dar da se u

7 Drugi naziv za grad Manoa je Eldorado.

8 *Juana de Azurduy Bermúdez* (1780–1862), peruanska patriotkinja, učestvovala je u ratovima za hispanoameričku nezavisnost protiv španskog kraljevstva.

9 *Ciudad de los Césares* (šp.), mitski grad u Južnoj Americi, na području današnje Patagonije u Argentini, za koji se verovalo da su ga osnovali Španci i da u njemu ima prirodnih bogatstava, naročito zlata i srebra.

10 *Santerija* – Religijsko verovanje rasprostranjeno u čitavoj Latinskoj Americi, poteklo od afričkih robova.

11 *San Francisco de Yare* (šp.), selo u Venecueli gde se u 18. veku slavila Svetkovina tela i krvi Hristove, i to četvrtkom. Tom prilikom izvođen je plesni ritual takozvanih đavola, koji plešu u znak obožavanja Svetog Sakramenta i slave pobede dobra nad zlom.

Aleho Karpentijer
KRALJEVSTVO OVOG SVETA

Za izdavača
Dijana Dereta

Izvršni urednik
Anja Marković

Lektura
Dijana Stojanović

Korektura
Aleksandra Šašović

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-093-0

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2016.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.134(729.1)-31

КАРПЕНТИЈЕР, Алехо, 1904–1980

Kraljevstvo ovog sveta / Aleho Karpentijer ; prevod sa španskog Ksenija Šulović. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2016 (Beograd : Dereta). – 134 str. ; 21 cm. – (Biblioteka XX vek / Dereta)

Prevod dela: El reino de este mundo / Alejo Carpentier. – Tiraž 1.000. – Napomene uz tekst.

ISBN 978-86-6457-093-0

COBISS.SR-ID 225470476